

Bosniens besvær med Dayton-aftalen 24 år efter - af Anders Stubkjær og Meho Selman

For snart 24 år siden samler den amerikanske fredsmægler for Balkan, Richard Holbrooke, alle ledere fra de tidligere jugoslaviske delstater ved forhandlingsbordet i byen Dayton, Ohio. Den 21. november 1995 munder forhandlingerne ud Dayton-aftalen, der skaber fred i Bosnien, men blåstempler en etnisk opdeling af landet og bremser den demokratiske udvikling.

Bosnien får en bosniakisk-kroatisk del og en serbisk del. Sidstnævnte etableres i et område, hvor serbiske styrker under krigen begår og senere dømmes for etnisk udrensning og folkemord mod bosniske kroater og bosniske muslimer. For disse to grupper er det et åbent sår, at Dayton tillader et serbisk-styret territorium, og at den serbiske del kører videre i dag, trods domme for folkemord og etnisk udrensning.

Landets regionale parlamenter kan henvise til at paragraffer i Dayton-aftalen giver dem ret til at nedlægge veto mod politiske initiativer, der kan udfordre deres etniske rettigheder. Dette sætter den politiske reformproces i stå.

Dayton tager, kort sagt, hensyn til etniske grupperinger og ikke den enkelte borger. Det gør det svært for de dygtige at komme igennem, men let for de loyale, hvilket også nærer korrupsionen.

Kandidater til præsidentembedet skal være registreret som bosniak, kroat, eller serber. Jøder og romaer hører ind under kategorien 'andre', der ikke må kandidere. I realiteten er det politisk diskriminering af et mindretal.

Det er muligt at reformere sig ud af disse eksempler, men det vil kræve en opdatering af Dayton-aftalen, Bosniens de facto grundlov. Situationen er kompliceret: Bosnisk-serbiske og til en vis grad bosnisk-kroatiske politikere søger at underminere den føderale regering. Alene derfor når de tre grupper næppe til enighed om noget så følsomt som Dayton-aftalen.

En 'Dayton 2.0' kræver at medunderskriverne - USA, Rusland, Storbritannien, Tyskland, Frankrig og EU – får de tre etniske grupper til forhandlingsbordet. Det kommer næppe til at ske. I stedet søger Rusland, Tyrkiet og enkelte Golf-stater at fæstne deres indflydelse i Bosnien og resten af Balkan.

Hvad vil den rigtige løsning så være, hvis der skal laves en Dayton 2.0 aftale?

Den 25. november 1943 finder et møde mellem repræsentanter for bosniakker, serbere og kroater sted i den vestbosniske by, Varcar Vakuf-Mrkonjić Grad, hvor de beslutter sig for at indgå i Titos Jugoslavien som ét Bosnien. Her opstår Bosnien som en "næsten-stat" med sin egen regering, parlamentet og borgerforfatning, der fokuserer på den enkelte borger og *ikke* på enkelte etniske grupper. Heri ligger et håb.

Bosniens selvstændighed i 1992 genbekræfter forfatningen, men Serbiens leder, Slobodan Milošević, accepterer ikke Bosniens selvstændighed og opmuntrer igennem sit nationalistiske projekt alle serbere uden for Serbien til at etablere et Storserbien. Dette fører Jugoslavien ind i Europas største tragedie siden Anden Verdenskrig.

Hvorfor er det vigtigt at få lavet en Dayton 2.0? I dag har Bosnien en arbejdsløshed på over 50%. Unge bosniere søger i stigende grad muligheder uden for landets grænser.

Bosnien er blevet transitland for bl.a. nordafrikanske migranter. De bliver dog ofte hængende, fordi grænserne til EU er lukket. Lokale frygter at situationen kan lede til social og kulturel uro.

Den største trussel er Rusland, der konstant opmuntrer den serbiske befolkning uden for Serbien til at arbejde for løsrivelse. Ingen skal være i tvivl: Nye løsrivelser på Balkan bærer risiko for nye militære konflikter med sig, og nye konflikter betyder nye flygtningestrømme – også til EU.

En tilnærmelse til f.eks. NATO ses flere steder som næsten en nødvendighed for Bosnien, netop fordi Dayton ikke skaber en tilstrækkelig ramme for politisk stabilitet og sikkerhed. Det vil også sende et klart signal til nationalister om at Bosniens ydre grænser er urørlige. Under alle omstændigheder vil det være farligt at overlade både Bosnien og Balkan til sig selv. Det har historien vist med ubehagelig tydelighed.